

виробництві трудомістких видів продукції, де чинник концентрації не має вирішального значення; об'єднуватись між собою, створювати кооперативи; інтегруватися з фермерськими господарствами, приватними та сільськогосподарськими підприємствами колективних форм організації праці; трансформуватися у фермерські та приватні господарства. При цьому державі потрібно створити сприятливі умови для нормального функціонування товарних особистих селянських господарств. Насамперед це стосується створення мережі агрохімічного, зоотехнічного, ветеринарного й агросервісного обслуговування, консультацій з різних питань сільськогосподарського виробництва, закупівлі та реалізації продукції.

Стосовно більш віддаленої перспективи можна прогнозувати наступне: як і в усіх розвинутих країнах пріоритетне значення для України, мабуть, матиме великий підприємницький сектор. Лише він у змозі забезпечити продовольчу безпеку країни на належному рівні. Великі підприємницькі агроформування мають незаперечні переваги у виробництві тих видів продукції, в яких вирішальне значення має чинник розмірів господарства і відповідної його техніко-технологічної оснащеності, а також впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Література.

- 1.Онищенко О. Господарства населення: продуктивність, ефективність, перспектива / О. Онищенко – К. : ІЕ НАНУ, 2003 – 100 с.
- 2.Юрчишин В.В. Господарства населення: проблеми майбутнього / В.В. Юрчишин // Економіка України – 2003. – № 9. – С. 67-72.
- 3.Основи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації: навч. посібник / За ред. В. В. Зіновчука, Л. В. Молдаван, В. Б. Моссаковського та ін. – К. : Вища освіта, 2001. – 464 с.

АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ АГРОФОРМУВАНЬ

Демченко Т.С., аспірантка,

Уманський національний університет садівництва

Формами фінансування інноваційних проєктів агроформувань вважаються: державне (комунальне) фінансування, яке здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних засобів та інших джерел відповідно закону; комерційне фінансування, яке здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позикових засобів з метою

розвитку бази підприємництва; соціальне фінансування, яке забезпечує вкладення коштів в об'єкти соціальної та інших невиробничих сфер; іноземне фінансування, яке проводиться іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами.

В межах фінансування інноваційних проектів агроформувань виділяються внутрішні і зовнішні джерела [3].

До внутрішніх відносять: кошти амортизаційного фонду; спрямування прибутку на інноваційні проекти; внутрішні інвестиції; венчурні фонди.

До зовнішніх джерел фінансування інноваційних проектів агроформувань відносять: банківські кредити, лізинг, вітчизняний фондовий ринок, державну підтримку, іноземні інвестиції.

Участь іноземних інвесторів у фінансуванні інноваційних проектів агроформувань здійснюється за наступними методами: прямі інвестиції іноземних компаній; спільне створення агроформувань; участь на міжнародних фондових ринках; міжнародний лізинг і надання грантів. [4, с.63].

Амортизація в більшості агроформувань нараховується формально, реальні кошти до її фонду не спрямовуються, тобто вона практично знецінена [1, с.50-51]. Саме із цієї причини протягом багатьох років у агроформуваннях не здійснюється реновація основного капіталу, а відбувається його скорочення. Так, у сільському господарстві України вартість основних засобів виробничого призначення (машин і устаткування, будинків і споруд) за останні п'ять років скоротилася з 97,4 млрд. гривень в 2006р. до 70,2 млрд. грн. в 2009р., тобто на 27,2 млрд. грн. або на 27,9% [6].

Аналіз розподілу основних засобів за видами економічної діяльності в Україні показав, що зараз у сільському господарстві зосереджено майже 3% цих активів. Ця частка постійно зменшується. Враховуючи недостатній соціально-економічний розвиток агроформувань, слід вказати на актуальність технічного переоснащення сільськогосподарського виробництва, впровадження тут новітніх технологій та розвиток малого і середнього бізнесу.

Прибуток, як джерело коштів для здійснення фінансування інноваційних проектів агроформувань, також не виконує своїх функцій, тому що в окремі роки 85% агроформувань залишалися збитковими, їхня кредиторська заборгованість нерідко перевищувала загальну річну виручку від реалізації продукції, робіт і послуг.

Спостерігаються помітні зміни у фінансових результативних

показниках агроформувань [7, с.78-81]. Так, в 2008 р. агроформування України мали 5,66 млрд. грн. валового прибутку, що і є джерелом фінансування інноваційних проектів агроформувань. В результаті ті агроформування, які мають високі показники платоспроможності (близько 10% від загальної чисельності) значну частину чистого прибутку спрямовують в інновації.

Таким чином, внутрішні джерела фінансування інноваційних проектів агроформувань носять обмежений характер. Що стосується залучених зовнішніх джерел, то вони для фінансування інноваційних проектів агроформувань мають більш істотне значення.

Слід зазначити, що довгострокові кредити на фінансування інноваційних проектів агроформувань банки виділяють неохоче, а нерідко відмовляються надавати їх взагалі. Цим установам вигідніше вкладати свої активи в ті сфери діяльності, де висока швидкість обороту капіталу, тобто у торгівлю або спекулятивні угоди. В більшості випадків і агроформування не прагнуть одержувати такий кредит. Їхній незадовільний фінансовий стан призводить до зниження платоспроможності і унеможливає своєчасне погашення отриманих кредитів.

Особливо гостро постала проблема кредитування після фінансово-економічної кризи. Найбільш проблемними питаннями кредитування агроформувань визначені наступні: суттєве скорочення обсягів кредитування агроформувань у 2009 році; значне підвищення відсоткових ставок за кредитами; збільшення обсягу предмету застави для сум кредитів, що залучались в останні роки.

Можна побачити, що у 2009 році агроформуваннями отримано кредитів на суму 5,8 млрд. грн., що становить 28,9% до залучених у попередньому році. В їх числі сума короткострокових склала 4,1 млрд. грн., середньострокових – 1,15 млрд. грн., довгострокових – 0,55 млрд. грн. Загальна кількість агроформувань, які використали кредитні ресурси становить 2039 одиниць [6].

Із загального обсягу на пільгових умовах залучено майже 2,6 млрд. грн. (16,9% по відношенню до 2008 року), в тому числі короткострокових – 2,2 млрд. грн., середньострокових – 267,1 млн. грн., довгострокових – 91,9 млн. грн. Пільгові кредити були залучені 934 агроформуваннями.

Процентні ставки за кредитами банків становили від 16,5 до 39%. Вимоги банків за перехідними кредитами 2006-2008 років, яким надавалася компенсація у 2009 році, становила 11,15 млрд. грн., в тому числі за короткостроковими – 3,2 млрд. грн., середньостроковими –

5,4, довгостроковими – 2,5 млрд. грн.

Пролонговано банками пільгових кредитів на суму 3,1 млрд. грн., що становить 80% від обсягу кредитів, які потребували пролонгації до 1 січня 2010 року (3,9 млрд. грн.). При цьому пролонгували кредити 1599 агроформувань, тоді як потреба у цьому процесі була у 2027 агроформувань. В результаті в повному обсязі пролонговані кредитні кошти агроформуванням лише Волинської та Чернігівської областей.

Державна підтримка фінансування інноваційних проектів агроформувань здійснюється завдяки виділенню з бюджетів різних рівнів грошових ресурсів цільового призначення, а також шляхом надання субсидій, дотацій, компенсацій, відшкодування витрат і інших заходів підтримки сільського господарства. Так, агроформування у вигляді різного роду субсидій одержали з державного бюджету в 2007 р. 3,9 млрд. гривень. З урахуванням інфляції (близько 10-15%) і постійно наростаючих цінових пропорцій між сільськогосподарською й промисловою продукцією реальний розмір фінансової підтримки агроформувань постійно скорочувався і лише в 2009 р. поступово почали збільшуватись не тільки номінальні, але й реальні розміри державної підтримки села. Звичайно, ці субсидії, виділені у вигляді дотацій, відшкодування витрат або прямого бюджетного фінансування виробництва окремих видів продукції, здебільшого не відносяться до інновацій. Однак вони сприяють змінам загального фінансового становища агроформувань, а, отже, і позитивно впливають на інноваційні процеси. Необхідно відзначити, що в останні роки в нашій країні розмір бюджетних субсидій агроформуванням коливається від 3 до 8% обсягу виручки від реалізації товарної продукції. У країнах, що мають високий рівень розвитку аграрного сектора економіки, цей показник знаходиться на рівні 20-60 відсотків [8]. Так, в 1999 році фінансування державної програми по селекції у тваринництві складало лише 0,3 млн. грн., а в рослинництві – 0,03 млн. грн. Ситуація дещо покращилася в 2002-2003 роках. У цей період, на підтримку агроформувань із держбюджету було виділено 1,6 млрд. грн. (на 34,7% більше, ніж в 2001 році), тож обсяги фінансування селекційної роботи у тваринництві зросли на 18%. При цьому розмір фінансування створення й забезпечення страхового запасу елітного та сортового насіння був збільшений в 5,6 рази. Позитивна тенденція зберігається й досі. На початку 2005 року під програму розробки сучасних технологій у зерновому господарстві виділено 1,3 млн. грн., або на 61,5% більше, ніж у попередні роки [5]. Але цього все ще

недостатньо для забезпечення сталого інноваційного розвитку агроформувань.

В останні роки внаслідок недосконалого планування та недостатнього фінансування селективних програм, дослідницьким і племінним господарствам бюджетні кошти фактично не надходили, що призвело до ліквідації великої частки цих агроформувань, втрати генофонду багатьох цінних сортів і порід. Після тривалого та недосконалого процесу реструктуризації більшість агроформувань фінансувалися лише за рахунок власного капіталу, в зв'язку з чим не завжди покривали навіть основні витрати. Тому вкладання коштів у розвиток селекційної роботи майже не відбувалося.

Державне фінансування проведення селекційної роботи поступово відновилося у 2001-2005 роках. Але воно все ще недостатнє, щоб повністю забезпечити розвиток такої необхідної для аграрної сфери підгалузі. У 2009 році бюджетні асигнування у сільське господарство збільшилися проти 2004 року майже в 3 рази і становили 4,9 млрд. грн. Крім того, на утримання закладів аграрної освіти спрямовано 1,5 млрд. грн., на проведення наукових досліджень – 101,6 млн. грн.

Іноземні інвестиції в сільське господарство залучаються у вкрай обмежених розмірах, тому що на міжнародному фондовому ринку акції й інші цінні папери агроформувань практично не представлені, а різного роду гранти, надані аграрній сфері, спрямовані на проведення реформи і не відносяться до інновацій.

Однак, окремі закордонні компанії надають прямі інвестиції деяким регіонам при створенні спільних агроформувань, на засадах розподілу продукції або на поворотній основі при здійсненні інноваційних проєктів. В аграрну сферу України, починаючи з 1992 р. залучено біля 2,6 млрд. дол. США, що становить майже 7% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в українську економіку [2]. Приріст іноземного капіталу у 2009 році становив 340,4 млн. дол. США, в т.ч. у сільське господарство – 246,1 млн. дол.

Найбільше фінансових ресурсів в аграрну сферу України інвестували (млн. дол. США): Кіпр - 251,2, Великобританія -133,5, Данія - 57,6, Німеччина - 55,4, Польща - 29,3, Австрія - 28,9.

Основні напрями дієвої державної фінансової політики інноваційних проєктів агроформувань повинні передбачати: розробку й дотримання нормативної бази для забезпечення функціонування інноваційних процесів; формування організаційної структури для координації діяльності державних, регіональних об'єктів, суб'єктів і

інвесторів, пов'язаної з розробкою й освоєнням нових проєктів; співробітництво України з іншими країнами Європи та світу; різнобічну державну підтримку інноваційної діяльності; розробку критеріїв відбору інноваційних проєктів, фінансування яких передбачається здійснювати з різних джерел фінансування.

Література.

1. Воронкова А.Э. Инвестиционное обеспечение инновационных проектов / А.Э. Воронкова, Л.М. Кузьменко // Вісник академії економічних наук України. – 2003. – № 1. – С.49-53.

2. Інвестиційна діяльність в Україні / Інформаційно-аналітичний матеріал. – [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – Режим доступу до журналу: <http://me.kmu.gov.ua>.

3. Інвестування в аграрній сфері / [за ред. А.В. Чупіса]. – Суми: Видавництво “Довкілля”, 2002. – 244 с.

4. Кирьян С.М. Стан та умови інвестування в аграрному секторі України / С.М. Кирьян // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. – 2000. – №2. – С.62-65.

5. Могильний О.М. Державне регулювання аграрної сфери / О.М. Могильний. – Ужгород: ІВА, 2005. – 400 с.

6. Панорама аграрного сектора України 2009 // Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України. – Режим доступу до журн.: <http://www.minagro.gov.ua/page/?6351>

7. Сільське господарство України. 2008 р.: Стат. Зб. / [за ред. Ю.М. Остапчука]. – К.: Держкомстат, 2009. – 369 с.

8. Шевченко О.О. Продовольче забезпечення України: використання світового досвіду, державна політика, теорія та практика управління: [монографія] / О.О. Шевченко. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 385 с.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Кучеренко Т.Є.

СТАНОВЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

**Крутько М.А., аспірантка,
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка**

Створення кредитної кооперації – це наслідок незадовільного обслуговування банківськими установами сільського населення. Понад століття тому селяни розпочали групуватися і створювати власні організації фінансової взаємодопомоги – кредитні кооперативи та спілки, в яких вони виступали одночасно власниками та клієнтами.